

KONINKLIJKE KRING VOOR OUDHEIDKUNDE, LETTEREN EN KUNST VAN MECHELEN

Jaarverslag over 2012

Op *zaterdag 28 januari 2012* vond voor de derde keer op rij de jaarlijkse statutaire Algemene Vergadering van onze Kring plaats in het auditorium van het Congres- en Erfgoedcentrum Lamot. Traditioneel werd dit moment van samenzijn uitgebouwd tot een gevarieerd drieluik.

Voorzitter Herwig DE LANNOY opende de statutaire vergadering met een welkomstwoord. Zelf gaf ik lezing van het verslag over de talrijke activiteiten die de Kring in de loop van 2011 had georganiseerd, waarbij het accent uiteraard lag op de viering van ons 125-jarig bestaan met een mooie Academische Zitting in de Raadzaal van het Mechelse Stadhuis. Aansluitend bracht penningmeester Axel VAECK kort verslag uit over de financiële toestand. Mee dankzij de subsidies van de Provincie Antwerpen en van de Stad Mechelen, lieten de financiën van de Kring het toe om voor het jubileumjaar 2011 een bijzondere uitgave van de *Handelingen* voor te bereiden in twee delen en een deel in de reeks van de *Studia et Documenta Mechliniensia*.

Het tweede luik van onze samenkomst op *zaterdag 28 januari* was de lezing door Koen COSAERT, directeur van de Koninklijke Beiaardschool “Jef Denyn”, onder de titel: *Jef Denyn: pionier of man van zijn tijd?* 2012 was ook het “Jef Denynjaar”, want 150 jaar geleden werd de meester van de beiaardkunst in onze stad geboren. Met deze lezing luidde de Kring de start in van dit jubileumjaar rond Jef Denyn, die met tal van initiatieven zou herdacht en gevierd worden.

Traditioneel werd afsluitend aan de leden van de Kring een receptie aangeboden. Hiervoor had ons medelid Luc MICHIELS opnieuw heel bereidwillig zijn historische kelder van het huis *De Clippel* aan de Korenmarkt 6 ter beschikking gesteld.

Op *dinsdag 21 februari 2012* gaf ons medebestuur lid Em. Prof. Dr. Jean-Paul PEETERS in de leeszaal van het Stadsarchief een lezing over de opstand tegen Maximiliaan van Oostenrijk in de jaren 1488-1489. Spreker illustreerde de situatie aan de hand van de Mechelse stadsrekeningen en toonde aan dat Mechelen uit die oorlogssituatie zelfs voordeel putte door de aanwezigheid al die tijd van een vorstelijk muntatelier binnen haar muren, wat in vreedstijd eerder was voorbehouden voor Antwerpen.

Jan BLEYS, landschapsarchitect en zaakvoerder van het *Studiebureau Ars Horti*, gaf op *dinsdag 20 maart 2012* in de leeszaal van het Stadsarchief een lezing onder de titel: *Het Laarhof, een kasteel in Reet met talrijke Mechelse banden*. Uit zijn boek *Laarhof, kasteel van Reet*, dat het Davidsfonds Reet in 2011 publiceerde, belichtte spreker de geschiedenis van het kasteel, zijn bijzondere tuin en zijn

bewoners, waarbij vooral de Mechelse familie Van den Branden de Reeth onder de aandacht werd gebracht.

Op *dinsdag 17 april 2012* gaf ons medebestuurslid Bart STROOBANTS, waarnemend hoofdconstervator van onze stad, een boeiende lezing over *De ruil van het stadhuis, 100 jaar geleden*. Spreker toonde aan dat 100 jaar geleden het Mechelse stadsbestuur een gouden zaak deed door het net voltooide Paleis voor de Grote Raad van de Belgische Staat te ruilen tegen het huis *Den Beyaert*. Eindelijk kreeg Mechelen zicht op het grootste stadhuis, dat paste bij de verder groeiende stad aan het begin van de 20ste eeuw. Spreker ging in woord en beeld in op de geschiedenis van één van de meest monumentale gebouwen in onze stad.

Diederik LANOYE, die als catalograaf verbonden is aan de Universiteitsbibliotheek van de KULeuven, vergastte onze leden op *dinsdag 15 mei 2012* op een waar detectiveverhaal onder de titel: *Mechelen, wieg van de Belgische boekdrukkunst? Henri Cordemans-de Bruyne en de vervalsing van de "Ecce panis angelorum"*. Dirk Martens uit Aalst werd tot het einde van de 19de eeuw beschouwd als de eerste drukker op onze boden met zijn boek uit 1472 of 1473. De Mechelse historicus en boekhandelaar Henri Cordemans-de Bruyne zette die gevestigde kennis op losse schroeven, nadat een restaurateur in een boekband uit zijn collectie een zogenaamde *ecce panis angelorum* had ontdekt. Het werk leek gedrukt in 1465 in het Bethaniënklooster net buiten de stadsomwalling. Spreker overliep de bewijsvoeringen en de onderzoekstechnieken van de boekhistoricus, die aantoonde dat het drukwerk een heel geslaagde vervalsing was. De vraag *whodunit* bleef onbeantwoord. De lezing werd traditioneel afgesloten met een drankje.

Op *dinsdag 10 juni 2012* vergastte Fons VAN DAM, diensthoofd Natuur- en Groenontwikkeling van de Stad en coördinator van het project Kruidtuin onze leden op een rondleiding in *Den Botanique*. De opkomst van onze leden was groot voor deze aangename zomeravondwandeling in het grootste openbare park van onze historische binnenstad. Fons VAN DAM schetste de evolutie van de Middeleeuwse tuin naar een Franse formele tuin en nadien naar een park in Engelse landschapsstijl van de hand van Louis Fuchs. Onze gastheer lichtte het beheerplanningproces toe voor de Kruidtuin met het tuinhistorisch onderzoek en het bomenrapport. Er werd aandacht besteed aan de herinrichting van de Dodoenstuin, die door een groep enthousiaste vrijwilligers worden onderhouden. Aansluitend op het bezoek aan de Kruidtuin volgde een aangename receptie in het Koninklijk Atheneum Pitzemburg.

Hoewel aangekondigd was dat de *Handelingen* deel 115 van 2011 in augustus 2012 zouden verschijnen, slaagde het redactiecomité van de Kring erin om veel vroeger de uitgave te publiceren. Ons Bestuur is erin geslaagd om als bekroning van de viering van ons 125-jarige bestaan, een bijzondere uitgave van de *Handelingen* te realiseren én van een uitgave in de reeks *Studia et Documenta Mechliniensia*, waar de auteur, Prof. Dr. Em. Erik VAN MINGROOT financieel aan bijdroeg om een grotere oplage te kunnen verwezenlijken. Het werden drie boeken: onze *Handelingen* deel 115 in twee lijvige delen en deel X van de reeks *Studia*, samen méér dan 500 pagina's boeiende Mechelse geschiedenis.

Prof. Dr. Didier MARTENS, docent kunstgeschiedenis aan de Université Libre van Brussel, gaf in het Stadsarchief op *dinsdag 18 september 2012* zijn lezing over

Vlaamse kunst op Madeira. De panelen van Michiel Coxcie in de kathedraal van Funchal. Dat Filips II in zijn hoedanigheid van koning van Portugal schilderijen van Coxcie schonk aan de kathedraal van Funchal op het eiland Madeira, kwam pas in 1997 aan het licht tijdens een restauratie. Er bleken uiteindelijk nog drie panelen van Michiel Coxcie in deze kathedraal aanwezig te zijn. Spreker toonde aan dat deze panelen nooit deel uitmaakten van een triptiek, de meest gangbare retabelvorm in de Nederlanden in de 15de en 16de eeuw, maar van een zogenaamd “iberisch altaar”. Michiel Coxcie had met deze opdracht van de koning de techniek van de Vlaamse schilderkunst uitgevoerd voor een ensemble dat niet in de Vlaamse traditie thuishoorde.

Op *zondag 30 september* participeerde onze Kring aan de huldiging van ons medebestuur lid Marcel KOCKEN en van ons medelid Herman VERMEULEN op de Academische Zitting in de Raadzaal van het Stadhuis. In 2012 bestond de Gidsenbond Mechelen 55 jaar. Marcel KOCKEN en Herman VERMEULEN zijn er de medestichters van en zijn 55 jaar stadsgids! Bovendien is Herman VERMEULEN in 2012 onafgebroken 50 jaar voorzitter van de inmiddels koninklijk geworden Mechelse Gidsenbond. Voorzitter Herwig DE LANNOY sprak tijdens de Academische Zitting een *laudio* uit voor de gevierden en beklemtoonde dat de Gidsenbond en de Kring ontegensprekelijk gemeenschappelijke doelstellingen nastreven: een gids zijn in onze stad, een gids door ons verleden.

Op *dinsdag 16 oktober 2012* gaf ons medebestuur lid Marcel KOCKEN een beklijvende lezing in de leeszaal van het Stadsarchief over heksenwaan, een thema dat nog steeds vele vorsers boeit. Spreker verduidelijkte dat na de publicatie van de *Malleus Maleficarum* of Heksenhamer eind 15de eeuw, de heksenvervolging in vele Europese landen bijzonder agressief werd en duurde tot ver in de 18de eeuw. In Mechelen bleef de heksenwaan eerder beperkt, want er kwamen “slechts” vier vrouwen op de brandstapel terecht. Marcel KOCKEN illustreerde zijn goed gedocumenteerde uiteenzetting aan de hand van bijbelteksten, citaten uit de *Malleus Maleficarum*, fragmenten uit de vonnissen van de vrouwen die in onze stad werden beschouwd als heks en daarom ter dood veroordeeld werden en met tal van afbeeldingen van oude prenten. Marcel KOCKEN slaagde erin het talrijk opgekomen publiek een lezing te brengen, die zeker tot nadenken stemde over de verschrikkelijke gevolgen die een fanatieke religieuze vrouwonvriendelijke cultuur kan teweeg brengen.

In de leeszaal van het Stadsarchief gaf op *dinsdag 20 november 2012* ons medelid Geert CLERBOUT, historicus en redactielid voor geschiedenisdocumentaires bij de tv-zender Canvas, zijn lezing over *Mechelse vluchtelingen in het Verenigd Koninkrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog*. Het onderwerp was een aspect uit zijn pas verschenen boek bij de uitgeverij Van Halewijck: *Oorlog aan de Dijle. Mechelen tijdens de Eerste Wereldoorlog*. Spreker belichtte de situatie bij het begin van de Eerste Wereldoorlog toen nagenoeg de volledige Mechelse bevolking koos voor de vlucht naar Antwerpen, de kust, naar Nederland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Geert CLERBOUT schetste hoe duizenden stadsgenoten tijdens de vier oorlogsjaren in het Verenigd Koninkrijk een nieuw leven opbouwden en welke sporen zij daar nalieten. Zoals gebruikelijk werd ook deze lezing afgesloten met een receptie.

Op dinsdag 4 december 2012 gaf ik in de leeszaal van het Stadsarchief een lezing onder de titel: *Joz. Beeck (1912-1986), kunstschilder, glazenier, Mechelaar met wereldfaam*. De 100ste verjaardag van Joz. Beeck, die sinds 1965 tot aan zijn overlijden lid is geweest van onze Kring, bood een mooie gelegenheid om deze markante en veelzijdige kunstenaar voor het voetlicht te brengen. Ik schetste Joz. Beeck op basis van een lijvig dossier, dat hijzelf had samengesteld op het einde van zijn leven, met daarin zijn gedetailleerd *curriculum vitae* en onder meer al zijn werken aan schilderijen en glasramen, zijn restauraties, zijn ontwerpen voor keramiek, voor wandtapijten geweven door de Koninklijke Kunsttapijtweverij Gaspard de Wit, sgraffito, smeedwerk, beeldhouwwerk,... In een powerpoint-presentatie toonde ik een aantal van deze werken. Joz. Beeck had ook een bijzondere visie ontwikkeld over de revalorisatie van het Mechels stadsbeeld, een toekomstvisie waarover hij lezingen gaf, ook voor onze Kring, en die hij in 1974 publiceerde in zijn boek *Wonen in een oude stad*. Hoe dan ook zal Joz. Beeck in de herinnering blijven als een begenadigd glazenier, die – zoals hij zelf had genoteerd – tot in 1978 in totaal 1.252 glasramen had ontworpen en vervaardigd vooral voor kerken, maar ook voor grote burgerlijke gebouwen en woningen in binnen- en buitenland, waar hij o.a. had samengewerkt met de bekendste Amerikaanse architect van de 20ste eeuw: Frank Lloyd Wright. Onder de talrijke toehoorders verwelkomde ik Cecile BEECK, de dochter van de kunstenaar, haar echtgenoot en hun zoon, die voor deze gelegenheid waren afgereisd vanuit Nederland. De lezing werd afgesloten met een receptie waarop door verschillende leden van de Kring, die Joz. Beeck nog hebben gekend, lang werd nagepraat.

Van vrijdag 7 tot en met zondag 9 december 2012 verleende de Kring traditioneel zijn logistieke medewerking aan de organisatie van de Antiquaren(boeken)beurs, die voor de eenentwintigste maal plaatsvond in het Cultuurcentrum Mechelen aan de Minderbroedersgang. Deze antiquarenbeurs was een initiatief van wijlen onze medelid Jacques GARCIA. Zestien leden van de Kring verzorgden dat weekend in een beurtsysteem de balie aan de toegang.

In 2012 verschenen in het *Mededelingenblad* van de Kring, dat aan zijn 43ste jaargang toe is, naast aankondigingen en mededelingen, ook bijdragen die niet onmiddellijk pasten in de *Handelingen*. Zo bracht dr. Wim HÜSKEN, conservator van de Stedelijke Musea Mechelen, kunstwerken in de kijker in het bezit van de Mechelse Musea: *Twee portretten door Jan Anthony Coxcie*; een *Albasten reliëf met voorstelling van de Verrijzenis (ca. 1556-1560)*; over het schilderij van Willem Geets: *Poppenspel aan het hof van Margareta van Oostenrijk* uit 1891 en tenslotte over een vijzel uit 1532 van Petrus vanden Ghein. Kunsthistoricus Walter VOLKAERT schreef in het verlengde van zijn lezing van 29 januari 2011 een bijdrage onder de titel: *Prosper de Troyer op zijn plaats gezet. Proeve om het werk van deze Mechelse schilder in historisch perspectief te plaatsen*. William GOFFAUX leverde een bijdrage over *Drie schilderijen van de gebroeders Verschaeren duiken op in een kerk te Londen*. Marcel KOCKEN vertelde in zijn gekende stijl over *Konijnen in Mechelen*, over *Politiek in de latere fusiegemeenten vanaf het einde van de Tweede Wereldoorlog tot de fusie van 1 januari 1977* en over *Sigaren*. Zelf schreef ik een bijdrage over *Een Mechels kanon uit 1699 in het Musée de l' Armée in Parijs van de priester en koninklijk artilleriegieter Bartholomeus (II) Cauthals (°1661-†1721)*.

Deze bijdragen en aankondigingen van de activiteiten verschenen ook op de website van de Kring, die net zoals het *Mededelingenblad* een forumfunctie vervult door activiteiten aan te kondigen waarmee de Kring op één of andere manier een nauwe band mee heeft. Op de website (www.oudheidkundigekring.be/mechelen) verscheen:

- de aankondiging van de publicatie door dr. Raphaël DE SMEDT, ondervoorzitter van de Kring, van de bibliografie over Michel Coxcie onder de titel: *Autopsie de Michel Coxcie*;
- de vermelding van de prestigieuze onderscheiding die ons medebestuurslid Marcel KOCKEN te beurt viel op zaterdag 24 maart 2012, toen hij het *Eremerk wijlen deken Jozef van Herck* kreeg in het Cultuurcentrum van Heist-op-den-Berg;
- de aankondiging van de nieuwe publicatie van Marcel KOCKEN *Gids voor Historisch Mechelen*, met foto's van kunstfotograaf Luc VAN HOEYLANDT;
- de aankondiging van de dialectwandelingen georganiseerd door de *Faculteit van het Mechels Dialect*, een werkgroep van de Koninklijke Gidsenbond Mechelen vzw;
- de huldiging van Marcel KOCKEN en Herman VERMEULEN met een Academische Zitting in de Raadzaal van het Stadhuis op 30 september 2012;
- de aankondiging van de publicatie van Geert CLERBOUT: *Oorlog aan de Dijle. Mechelen tijdens de Eerste Wereldoorlog* ;
- en tenslotte de mededeling dat dr. Adolf MONBALLIEU, voormalig bestuurslid van de Kring, postuum een bijdrage levert aan internationaal topwetenschappelijk onderzoek over Pieter Bruegel de Oude (ca.1525-1569).

De website van de Kring geniet veel bijval: van bij de start drie jaar geleden schommelde het aantal unieke bezoekers rond de 300 per maand. Het resultaat was dat in 2010 de website 3.207 unieke bezoekers telde en 4.530 bezoeken. Het succes steeg nog. Voor 2012 telden we in totaal 6.457 unieke bezoekers en 12.268 bezoeken. De index op de *Handelingen* en de beknopte thematische index op alle jaargangen, worden zeer vaak geconsulteerd. De elektronische briefwisseling gebeurt via het e-mailadres oudheidkundigekringmechelen@gmail.com.

Het werk van onze Kring wordt naar waarde geschat. Ook in 2012 blijft onze Kring vertegenwoordigd door drie afgevaardigden in de Stedelijke Commissie voor Monumentenzorg. Op 5 december 2012 werden de Voorzitter en ik uitgenodigd om deel uit te maken van de *focusgroep beleidsplanning* om het toekomstig beleid voor het Mechelse Stadsarchief en het Aartsbisschoppelijk Archief richting te geven.

Onze Kring verwelkomde in 2012 negentien nieuwe leden.

Het Bestuur vernam het voorbije jaar het overlijden van enkele trouwe leden: Joos SOMERS, o.a. volksvertegenwoordiger, senator, ere-secretaris van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, gemeenteraadslid van Sint-Katelijne-Waver, nadien van Mechelen (lid sinds 2005); Daniël KOCKELKOREN, drukker en artisanale boekbinder van precieuze werken, vele jaren bestuurslid van Erf en Heem van Sint-Katelijne-Waver (1999); mevrouw Rosa VAN SCHOOR-PEETERS (1976); Raymond ADRIAENS, handelaar en zaakvoerder (1963), Pieter POTUMS, o.a. Mechels stadsgids en oud-voorzitter van de Oud-Leerlingenbond van het Koninklijke Atheneum Pitzemburg (1963) en E.H. Karel SWENDEN, doctor in de theologie, priester van het aartsbisdom en oud-leraar, stichtend lid van de Geschiedkundige Kring Rumesta vzw en werkend lid van het Thomas More-genootschap vzw (2003). Het Bestuur betuigde namens de Kring zijn oprechte deelneming aan de getroffen familieleden.

Het Provinciebestuur Antwerpen erkent onze Kring als culturele organisator en verleent ons subsidies. Ook de Stad Mechelen verleent ons naast subsidies regelmatig logistieke ondersteuning. Het Bestuur van de Kring blijft deze bestuurlijke overheden én al hun medewerkers, in het bijzonder deze van het Stadsarchief, zeer erkentelijk voor al hun onbaatzuchtige inzet voor de Kring.

Mechelen, 31 december 2012

De Secretaris,
François VAN DER JEUGHT